

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 10 (1057) 7 САКАВІКА 2012 г.

Дарагія жанчыны, чароўныя кветкі нашай краіны!

Таварыства беларускай мовы віншуе Вас з прыгожым і светлым святам Вясны!

Наша гісторыя багатая на славутых, знакамітых жанчын, захавальніц роднага слова:

Рагнеда, Еўфрасіння Полацкая, Сафія Слуцкая, Уршуля Радзівіл, Саламея Руесцкая, Эмілія Пляттар, Эліза Ажэшка, Цётка, Палута Бадунова, Наталля Арсеніева, Ларыса Геніюш, Стэфанія Станюта і шмат іншых. Многія сучасныя жаночыя постаці складаюць гонар беларускай культуры і сваёй рулівасцю, талентам напаўняюць нашу нацыянальную духоўную скаронку.

Мы жадаем усім жанчынам нашай краіны моцнага здароўя, бадзёрасці, духоўнай натхненасці. Няхай свято роднай мовы дорыць Вам шчаслівыя моманты. Няхай у Вашым доме звініць-пераліваецца ўсімі фарбамі і адценнямі мілагучнае роднае слова. Няхай мужчыны, якія знаходзяцца побач з Вамі, заўсёды атуляць Вас клопатам і ўвагай. А цеплыня Вашых сэрцаў напоўніць дабром і пышчотай наш агульны дом – Беларусь!

1 сакавіка 2012 г.

Сакратарыят ТБМ

У Вене пачаліся беларускія набажэнствы

У сталіцы Аўстріі на просьбу мясцовых беларусаў арцыбіскуп Вены, кардынал Хрыстафор Шонбрн заснаваў беларускае греко-католіцкае душпастырства ў гонар Хрыста Чалавека-любы.

Душпастарам прызначаны айцепт Андрус Абламейка. У інтэрв’ю Радыё Свабода святар сказаў:

- З дабраславення яго эмінэнцыі кардынала Хрыстафора Шонбрна ў венскай царкве Святой Барбары пачаліся рэгулярныя беларускія набажэнствы. Кожны панядзелак а 18-й гадзіне мы служым Акафіст да Хрыста Чалавека-любы. У панядзелак на гэтym тыдні Акафіст быў адслужаны ўжо другі раз...

У нядзелью, 4 сакавіка, а 18-й гадзіне ў царкве была

адслужаная першая беларуская Боская літургія.

- Літургію мы пакуль будзем служыць кожную першую нядзелю месяца. Акафіст, як я ўжо сказаў, кожны панядзелак. Вена – вельмі важны для беларускай царкоўнай гісторыі горад. Некалі тут захоўваліся мошчы святога Язафата да іх перавозкі ў Рым. Адрас царквы Святой Барбары – Postgasse, 8. Запрашою

усіх ахвочных слухаць слова Божае па-беларуску.

Айцепт Андрус Абламейка цяпер вучыцца ў дакторантуре ў Міжнародным тэалагічным інстытуце ў Вене. Два разы на месяц, у другую і апошнюю нядзелі, ён даязджае ў Прагу і служыць у пражскай царкве святых Кузьмы і Дзям’яна Боскія Літургіі для праскіх беларусаў.

Наступныя этапы Агульнанацыянальной дыктоўкі

Шаноўныя сябры і прыхільнікі жывога беларускага слова!

ТБМ пры падтрымцы кампаніі “Будзьма!” працягвае правядзенне 5-ай Агульнанацыянальной дыктоўкі і паведамляе, што наступныя этапы яе напісання адбудуцца **15 сакавіка** ў 17.30 (2-і этап) і **23 сакавіка** ў 19.30 (3-і этап, прысвечаны ўгодкам БНР). Запрашаем усіх далучыцца да такай значнай і цікавай падзеі, наведаўшы сядзібу ТБМ у вышэйназваны час (Румянцева, 13), дзе пройдуць 2-і і 3-ці этапы дыктоўкі.

ISSN 2073-7033

Бясплатныя заняткі па беларускай мове і гісторыі
для вучняў 7-9 класаў сярэдняй школы з
дасведчанымі выкладчыкамі.

Арганізацыйны сход - 23 сакавіка 2012 г.
Пачатак: 18.30 у сядзібе ГА “Таварыства беларускай
мовы”,
Менск, вул. Румянцева, 13.

Праезд да ст. метро “Плошча Перамогі”.

100 гадоў з дня нараджэння Аўгена Калубовіча

КАЛУБОВІЧ (Каханоўскі) Аўген - сын Тодара і Мары Калубовіча нарадзіўся 05.03.1912 г. у мястэчку Ціхінічы Рагачоўскага раёна Гомельскай вобласці, беларускі гісторык, літаратуразнавец, палітычны дзеяч. Ягоны бацька быў службоўцам. Сваё маленства Аўген заўсёды ўспамінаў з пышчотай і замілаваннем. Гадаваўся ён у вялікай сям’і - меў брата і трох сястры.

Аўген скончыў пачатковую школу ў сваім мястэчку, сямігодку ў Речыцы, а ў 1930 годзе Педагагічны тэхнікум у Бабыніне. 30-га траўня таго ж году быў арыштаваны за прыналежнасць да беларускай нацыянальнасці і альтруїстай і прыгавораны на трох гады зняволення. Пакаранне адбыў у канцэнтрацыйных лягерах на Далёкім Усходзе СССР. Вясною 1933 году вярнуўся на Бацькаўшчуны.

Ад 1934/35 навучальнага году ён працаўваў у Менску выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры, а таксама вучыўся ў Менскім Педагагіч-

ным Інстытуце. Па скончэнні Інстытута ў 1939 годзе займаў пасаду кансультанта-метадыста ў Наркамасвешце.

У часе Другой Сусветнай вайны Аўген улучыўся ў шэраг змагароў беларускага нацыянальнага актыву, якія ў вельмі небяспечных умовах мужна баранілі свой народ, сваю маци-Беларусь. Ен быў сябрам Беларускай Рады Даверу (1943), сябрам Беларускай Цэнтральнай Рады, старшынём Беларускага Культурнага Згуртавання, кіраўніком Аддзелу Культуры.

На Другім Усебеларускім Кангрэсе (1944 год) зрабіў асноўны рэферат на тэму «Аб канчальным разрыве Беларусі з Москвой і аб уневаженні маскоўскага голасу ў беларускіх спраўах». У рэфэрэнце, з уласцівай для яго дакладнасцю, абясцаваў права беларускага народа на вольную, незалежную Бацькаўшчуну.

шчыну.

Ад сярэдзіны 1944 года Аўген жыў у Нямеччыне. Апасаючыся рэпатрыяцыі змяніў прозвішча і стаў Каханоўскім. Як Каханоўскі працягваў Аўген сваё жыццё і дзеянасць у Нямеччыне. У 1950 годзе пад гэтым прозвішчам эміграваў у Злучаныя Штаты Амерыкі. Пад гэтым прозвішчам шчасліва жыў тут, працаўваў і памёр 25 траўня 1987 года.

70 гадоў з дня нараджэння

Міхася Ткачова

Міхася Аляксандравіч Ткачоў

(10 сакавіка 1942, Мсціслаў — 31 кастрычніка 1992, Менск) — беларускі гісторык, археолаг, грамадска-палітычны дзеяч. Доктар гістарычных науک (1987), прафесар (1989), з 1992 — галоўны рэдактар «Беларускай Энцыклапедіі»

нарадзіўся ў настаўніцкай сям’і. Бацька ў тым жа годзе загінуў на фронце пад Ленінградам, і пасля вайны будучага гісторыка выхоўваў айчым. Пачатковую адукацыю атрымаў у родным Мсціславе ў сямігодцы № 3. У 1959 годзе паступіў на гістарычны факультэт БДУ. Першы курс, аднак, давчыўся завочна, бо паводле адмысловых савецкіх законаў мусіў вярнуцца ў Мсціслаў, у калгас імя Варашылава, працаўваць паляводам.

Пасля размеркавання па заканчэнні вучобы ў 1964 амаль пяць гадоў настаўнічай у Жодзіне, быў завучам. Пры падтрымцы Пятра Глебкі паступіў ў 1968 годзе ў аспірантуру Інстытута гісторыі АН БССР.

У 1978 годзе прыняў

запрошэнне з Гародні, дзе адчыняўся ўніверсітэт. Спачатку працаўваў выкладчыкам, у 1983-1985 — загадчык кафедры. 1 сакавіка 1986 год у Горадні з асветніцкім мэтамі быў створаны гістарычна-культурны клуб «Паходня», адным з заснавальнікаў і кіраўніком якога быў М. Ткачоў.

Напрыканцы 1980-х М. Ткачоў уключыўся ў актыўную грамадскую і палітычную дзеянасць. Пасля пераезду ў Менск ў 1989 годзе ён удзельнічаў ва ўтварэнні «Мартырапалогу Беларусі», уваходзіў у Аргкамітэт БНФ, зрабіўся наменнікам старшыні Сойму БНФ.

Быў ініцыятарам аднаўлення ў Беларусі сацыял-дэмакратыі, з сакавіка 1991 года ён — старшыня Цэнтральнай рады адноўленай БСДГ.

Вечарына памяці Міхася Ткачова!

ТБМ пры падтрымцы кампаніі “Будзьма!” праводзіць вечарыну памяці

Міхася Ткачова!

Вечарына адбудзеца 12 сакавіка ў сядзібе ТБМ на Румянцева, 13 у Менску.

Пачатак у 17.30.

I з указам няўтык, і з законам непярэліўкі, але...

Грамадскае аб'яднанне
“Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны”
220034, г. Мінск, вул. Румянцава, 13, тэлефакс 284-83-11.
Радзіковы разумеснік № 301574/233011 у МДА ААТ “Белпоштэль” г. Мінск, квіт. 30

23 студзеня 2012 г. № 5

Сп. У. У. Макею,
Кірауніку Адміністрацыі
Презідэнта Рэспублікі Беларусь.
220016, г. Мінск,
вул. К. Маркса, 38

Аб падтрымцы дзяржаўнай беларускай мовы

Паважаны Уладзімір Уладзіміравіч!

Сябры ГА “Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны” ў адпаведнасці з
рашэннем апошняга з’езда накіроўваюць Вам № 1 за 2012 год газеты “Наша слова”, у якім
надрукавана канцэпцыя праекта Закона “Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы ў Рэспубліцы
Беларусь”.

Просим Ваc азнаёміцца з тэкстам канцэпцыі і пры магчымасці ініцыяваць распрацоўку
адпаведнага ўказа Презідэнта Рэспублікі Беларусь, накіраванага на забеспеччэнне і абарону
канстытуцыйных правоў беларускамоўных грамадзян нашай краіны.

З павагай
Старшыня ГА “ТБМ імя Ф. Скарыны”

Алег Трусаў.

Адміністрацыя Презідэнта
Рэспублікі Беларусь
Галоўнае ўпраўление па работе
са зваротамі грамадзян і
юрыдычных асоб
220016, г. Мінск, рэзідэнцыя Презідэнта,
тэл. 222-32-17, факс 226-06-10
E-mail: contact@president.gov.by

15 лютага 2012 г. № 10/535-32

Адміністрацыя Презідэнта
Рэспублікі Беларусь
Главное управление по работе
с обращениями граждан и
юридических лиц
220016, г. Минск, резиденция Президента,
тел. 222-32-17, факс 226-06-10
E-mail: contact@president.gov.by

Старшыня грамадскага аб'яднаппия
“Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны”
Трусаў А. А.

Паважаны Алег Анатольевіч!

У адказ на Ваш зварот аб распрацоўцы ўказа Презідэнта Рэспублікі Беларусь, накіраванага на забеспеччэнне і ахову правоў беларускамоўных грамадзян, інфармуем.

Канстытуцыйный Рэспублікі Беларусь замацоўваецца роўнасць правоў і свабод чалавека і
грамадзяніна незалежна ад мовы, полу, нацыянальнасці, паходжання, адносін да рэлігіі, перакананняў
і іншых аbstавін.

Примаючы да ўвагі ўказаныя гарантыв, прававыя падставы для вылучэння асобнай
категорыі грамадзян, у прыватнасці беларускамоўных, з мэтай дадатковага забеспеччэння і аховы
іх канстытуцыйных правоў адсутнічаюць.

Заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, у tym ліку законамі “Аб мовах у Рэспубліцы
Беларусь”, “Аб культуры ў Рэспубліцы Беларусь”, “Аб Правілах беларускай арфаграфіі і
пунктуацыі”, у дастатковай ступені ўрегулявана права грамадзян на свабодны выбор мовы і
зносяні на ёй, а таксама парадак рэалізацыі такога права.

Акрамя таго, у канцэпцыі праекта закона, прадстаўленай разам са зваротам, адсутнічае
абгрунтаванне, у tym ліку эканамічнае, стварэння дадатковых структур дзяржаўнага кіравання.

Улічваючы выкладзенне, выданне ўказа Презідэнта Рэспублікі Беларусь, накіраванага на
забеспеччэнне правоў беларускамоўных грамадзян, прадстаўляеца нямэтазгодным.

Намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення -
начальнік упраўлення пісьмовых зваротаў
галоўнага ўпраўлення па работе са
зваротамі грамадзян і юрыдычных асоб

К. Г. Побаль.

... але Беларуская Дзяржава абавязана падтрымліваць беларускую мову і будзе гэта рабіць, калі мы яе прымусім

Задказаў, якія паступілі
з Адміністрацыі Презідэнта
Рэспублікі Беларусь і з Палаты
Прадстаўнікоў Нацыянальнага
Сходу Рэспублікі Беларусь з
нагоды прадстаўлення ў гэтыя
структурыв канцэпцыі праекта
закона «Аб дзяржаўнай пад-
трымцы беларускай мовы ў
Рэспубліцы Беларусь», відаць,
што беларускі дзяржаўны
структуры і, асабліва, чыноў-
нікі, якія іх запаўняюць не
гараша вялікім жаданнем нешта
мяніць у моўным заканадаў-
стве Рэспублікі Беларусь і
ускладніць на дзяржаву, а ў
іхнім разуменні на сябе, дадат-
ковыя абавязкі. І аргументаў
у іх значна больш, чым у нас.
У нас што? У нас адзін аргу-
мент - **беларуская мова зна-**

ходзіца ў недапушчальна
цяжкім стане, ёй патрэбна
дзяржаўная падтрымка. У іх
- і Канстытуцыя, і існае моўнае
заканадаўства, і адсутнісць
грошай на дадатковыя **дзяр-
жаўныя** структуры, якія бу-
дуть займацца мовай, і непра-
стаўленне намі эканамічнага
абгрунтавання і разлікаў для
ўядзення Дэпартамента бела-
рускай мовы ды іншых неа-
ходных структур.

Але мы маєм адну і
вырашальну перавагу: мы
са сваімі аргументамі, кансты-
туцыямі, законамі, пасадамі
часовыя, а мы вечныя, бо мы -
народ. Любы чыноўнік можа не
сёння дык заўтра пакінуць
свою пасаду, любы закон не
сёння дык заўтра можна пера-

сябры ТБМ, кіраунікі арганіза-
ций ТБМ абавязаны звярнуц-
ца да дэпутатаў сваіх акруг -

запатрабаваць ад іх унісення
на разгляд Палаты прадстаў-
нікоў праекта закона «Аб дзяр-
жаўной падтрымцы беларус-
кай мовы ў Рэспубліцы Бела-
rusь» і ўключэння яго ў план

адной з найбліжэйшых сесіяў.

Мы выдатна разумеем,
што многія дэпутаты на сёня
- гэта “кульгавыя качкі”, якія
дабываюць свой тэрмін, але ж
многім паабіцалі і новы тэрмін,
і з гэтым трэба працаўцаць
самым шчыльным чынам. Ясна
што нашыя сябры па-рознаму
адносяцца да сваіх дэпутатаў,
але сёння якраз той момант,
калі трэба хоць раз аднесціся
да іх, як да “слуг народу”, каб
паслужылі мове гэтага народу.
Формы працы з дэпутатамі
самая розныя - ад банальнаага

ліста, запісу на прыём да за-
прашэння на паседжанне мяс-
цовай рады ТБМ.

У другой палове 2012
года Беларусь уцягнецца у
чарговую парламенцкую вы-
барчую кампанію. Пры самых
розных адносінах да гэтых вы-
бараў, яны - рэальная і самая

простая магчымасць атрымаць
практична ад любога канды-
дата ў дэпутата любыя абязан-
ні, у tym ліку і ў моўным пы-
танні, і хай у большасці выпад-
каў абязанні застануцца абя-
занні, але яны павінны быць
атрыманы і павінны вісцець над
кожным дэпутатам пастаянным
дакорам.

Арганізацыі ТБМ па-
вінны прыняць самы актыўны
удзел у выбарах, але не ў tym

фармаце, пра які сёння дамаў-
ляюцца і не могуць дамовіца
палітычныя партыі, а ў tym,
што кожны кандыдат у дэпутата-

ты, ад каго б ён не вылучаўся,
павінен атрымаць ад мясцовай
арганізацыі ТБМ або праста ад
групы выбаршчыкаў, а хоць і
ад аднаго выбаршчыка праект
закона «Аб дзяржаўной пад-
трымцы беларускай мовы ў
Рэспубліцы Беларусь» і наказ
вынесці гэты праект на разгляд
Палаты Прадстаўнікоў у вы-
падку, калі ён будзе абраны.

Які будзе вынік? Паба-
чым. Але бліжэйшыя заходы
ТБМ могуць быць менавіта такія,
хакія не выключаны і
іншыя падходы, думкі і пра-
новы.

(Паводле пазіцыі Рады ТБМ.)

Ванда Папроцкая,

Інститут археології і етнографії ПАН, Варшава

Беларускае школьніцтва на Ўсходніх Крэсах у святле палітыкі па стаўленні да нацыянальных меншасцяў у II Рэчы Паспалітай

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумерах.)

Дзяяваты ўгодкі заснавання Віленскай беларускай гімназіі (1027 г.) сталі аказій для новага прыпаміну беларускім дзеячам факту нерэалізавання даўно выказанных жаданняў атрымання “польскага грамадзянства” беларускім школьніцтвам.

У лісце, накіраваным у Міністэрства РВіПА сенатару А. Уласаў – старшыня Таварыства беларускай школы су-працьстаяў няслушным, на яго думку, прэтэнзіям, якія высоўвалі польскія ўлады ў адносінах да гімназіі, папрокам, якія вялі да фармавання негатыўных адносін да гэтай пляцоўкі. Ен пісаў: “Галоўная прэтэнзія, якія высоўваюцца на адрас гімназіі і з-за якой гімназія не можа нормальна працаўваць, уяўляюцца ў тым, што гімназія з’яўляецца камуністычнай пляцоўкай і праводзіць антидзяржавную дзеянасць. Тая прэтэнзія мае паходжанне са старонак віленскай прэсы адпаведнага кірунку, якія імкненіца да таго каб цалкам затраптаць агніст беларускай культуры і асветы. Таварыства беларускай школы, як пастаянны канцэсіянер цяперашняй гімназіі пярэчыць усякім такога роду тлумачэнням. (.....) Наша гімназія хоча быць свайго рода пашыральнікам ведаў і беларускай культуры. Таварыства беларускай школы не дапусціць ніякай палітыкі ў сваёй школе. (.....) Маючы эста на ўзвеze Таварыства ўжо звольніна некалькі настаўнікаў з мэтай замены іх больш адпаведнымі і кваліфікованымі. (....) Таварыства прыкладзе ўсе намаганні, каб атрымаць права на выдачу атэстата для сваіх абітурыентаў і права публічнай дзяржаўнай, з дзяржавным забеспечэннем гімназіі” (НАРБ, ф. 883, воп. 1, спр. 75, л. 61).

У наступныя гады справа гімназіі была на ўсім працягу ўвагі беларускай супольнасці, да чаго спрычыніўся і факт закрыцця гімназіі ў Радашковічах⁵.

Прычынай для новых выступленняў у іх абарону стаў ужо згаданы візіт у Вільню прэзідэнта РП Ігнацыя Масціцкага 18 чэрвеня 1930 г. Пададзены кіраўніку дзяржавы мемарыял утрымоўваў ужо шматразова паўтараныя просьбы у т.л. аб прызнанні для гімназіі пастаяннай канцэсіі і ўрадавай дачамогі ве ўздзенні настаўніцкіх ставак, надання ім усіх правоў, якія маюць урадавыя школы, стварэння кафедры “беларусазнаўства” ў Віленскім універсітэце і Беларускай настаўніцкай семінары ў Вільні. Толькі апошніе падрабаванне дачакалася частковай реалізацыі ў выгадзе разшнія і адкрыцця ўтраквістычнай польска-беларускай Дзяржаўной настаўніцкай семінары імя Багушэвіча (Mniejszoscі narodowe... “Sprawy narodowosciowe”, nr 4-5: 1930, s. 473). Пэўныя надзеі на падраўку адносін на ніве адукатыўнай працы беларусы звязвалі з асобай новавызначанага міністра РВіПА Януша Ендраевіча. Між іншым “Беларускі звон” у сувязі з прызначэннем міністра пісаў: “Януш Ендраевіч – адна з найбольш выбітных асобаў сярод урадавай групоўкі, а таксама чалавек найбольш прыхільны да справы нацыянальных меншасцяў.” (Mniejszoscі narodowe... “Sprawy narodowosciowe”, nr 4-5: 1930, s. 472-473). Аднак жа палітыка адукатыўных уладаў у адносінах да беларускага школьніцтва пайшла па шляху далейшага абастронія, выклікаючы пратэсты людзей. У 1932 г. куратар Віленскай школьнай акругі прынфармаваў бацькоўскі камітэт гімназіі аб намеры звароту да міністра РВіПА з прапановай да прынцыпі гімназіі на дзяржаўны штат у форме ўтварэння пры польскай гімназіі імя Славацкага паралельных класаў з беларускай мовай навучання. З тым злучэннем была б увязана перадача ў дзяржаўны скарб маёмасці гімназіі. Падобныя прапановы быly накіраваны і бацькоўскаму камітэту ў Наваградку. Пропановы гэтыя сутыкнуліся з вельмі негатыўным прыёмам, і нават у колах акрэсленых як

“паланафільскія” гэтыя праект быў прызнаны за той, які абрахае нацыянальную пачуцці беларусаў. На надзвычайнім агульным зборы бацькоўскага камітэту гімназіі ў Вільні 27 траўня 1932 г. была аднаголосна прынятая ўхвала, якую адваргала вышэй названыя прапановы. У абрэгунтаванні такога рашэння чытаеся у т.л. “Пропанова тая ў сваёй сутнасці перакрэслівае існаванне беларускай гімназіі ў Вільні, ці ж яна адпавядае нашай істотнай і нязломнай барацьбе за ўтрыманне самастойнай беларускай сярэдняй школы. (.....). Звыш таго гэты праект абрахае яшчэ нашыя нацыянальныя пачуцці – хіба ж беларусы ў Польшчы не ўстане мець ніводнай сваёй гімназіі?” (Mniejszoscі narodowe... “Sprawy narodowosciowe”, nr 2-3: 1932, s. 240-241).

У адказ на прэтэнзія ацыкі, паднятая ў абарону незалежнасці беларускіх гімназій у “Кур’еры Віленскім” за 2.07.1932 г. з’явілася выказванне Віленскага куратара Казіміра Шалянгойскага, які стараўся раствумачыць пазіцыю адукацыйных уладаў у той спрэв. Прызнаючы абавязкі дзяржавы перад нацыянальнымі меншасцямі ў Польшчы ён падкрэсліў ў ўступе залежнасці ступені задавальнення культурных патрэб дадаванай этнічнай групы ад ступені яе развіцця і ад'екту ўніфікаціі.

Абмінаючы факт нядайнейшай існаванія гімназіі ў т.л. у Клецку і Радашковічах віленскі куратар адзначыў у сваім пасланні, што аў’ём тых патрэб задавальнялі ў вобласці асветы дзве гімназіі – у Вільні і Наваградку. Тыя школы на думку адукацыйных улад, знайходзіліся ў вельмі цяжкіх умовах, як прыватныя інстытуцыі, што ўтрымліваюцца беларускай супольнасцю. Паўперызыя (масавае зблядненне) гэтай люднасці зменшыла яе фінансавыя мажлівасці. Значны адсотак беларускіх вучняў складаў вясковы элемент, у найвялікшай ступені закрануты крэысам. У гэтай сітуацыі дальнейшае існаванне беларускіх гімназій магло гарантаваць толькі перахоп іх дзяржаўнымі польскімі школамі. З далейшага больш дэталёвага абрэгунтавання ясна вынікала, што мэтай спраектаванай дзяянасці адукацыйных уладаў было адсочуванне навучэнцамі моладзі ад уплыўвай Таварыства беларускай школы – спонсара гімназіі. У сваёй заяве Шалянгойскі піша пра гэта досыць выразна: “Зварот да Міністра РВіПА мае на ўзвеze стварэнне умоў для беларускай моладзі раўназначных з астатнімі моладзю. Толькі тады будзе можна дасягнуць на гэтай тэрыторыі мэтавага адбору з пазіцыі здолнасці выхаванцаў, ці адбору разумовага. Mae значэння таксама гаспадарчы адбор (аўтар не тлумачыць, што разумее пад тым азначэніем

Віленская гімназія з беларускай філіяй. 1938/1939 г.

нем – падк. В.П.), які створыў больш здаровую атмасферу ў школе. На тым фоне маюць месца ферменты, на якія моладзь ваўзросце сярэдняй школы вельмі падатнай. Агітация дзяячоў, якія ахвотна скарыстоўваюць моладзь для сваіх мэт, знайдзе водгук, калі трапіць на супольную незадаволенасць” (Mniejszoscі narodowe... “Sprawy narodowosciowe”, nr 2-3: 1932, s. 244).

Спасылаючыся на реформу школьніцтва ў вобласці падрыхтоўкі настаўніцкіх семінарый і адкрыцця педагогічных ліцэяў. Віленскі куратар тлумачыў ў сваёй заяве прычыны ліквідацыі беларускіх семінарый у Барунах і Вільні. Адначасова падкрэсліў, што цяперашняя сітуацыя ў вобласці падрыхтоўкі настаўнікаў для беларускіх школ ён зесь зусім здавальняльны, ува ўсіх дзяржаўных семінарках Віленскай школьнай акругі цяпер адбываеца вывучэнне беларускай мовы на кожным курсе ў памеры 20 гадзін штотыднёва (трэба разумець 20 гадзін на ўесь курс недзе па 1 гадзіне ў тыдзіні, рэд.).

Не гледзячы на супраціў беларускай супольнасці супраціў аўбешчанай польскімі ўладамі адукацыйнымі реформамі, праграма змены была рэализаваная. У 1933 г. былі закрытыя прыватныя настаўніцкія семінары ў Свіслачы і Барунах, як і дзяржаўная семінарыя імя Багушэвіча ў Вільні. Дзве астатнія дзейныя беларускія гімназіі былі ператвораны ў беларускія філіі пры дзяржаўных польскіх гімназіях. У 1934 г. куратар Віленскай школьнай акругі распараціўся ліквідацыяй дзвюх важных арганізацый – Таварыства беларускай школы і Інстытута гаспадаркі і культуры. Роспуск

зместаўся ў сярэдніх школьніцтваў. К. Сракоўскі ў цытаваным ужо рапорце гаворыць пра нямногіх студэнтаў. “Кур’ер Віленскі” ад 9.04.1927 г. падкрэслівае пастаянна меншую аднадзядынную адукацыю. Сціплай колькасцю дакументаў, якія датычаць гэтага пытання, што знайдзіца ў архіўных матэрыялах, як і адсутнасць звестак у літаратуры на гэту тему даказвае, што вышэйшая школа датычыла вельмі амежаванай колькасці беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі. Сціплай колькасцю дакументаў, якія датычаць гэтага пытання, што знайдзіца ў архіўных матэрыялах, як і адсутнасць звестак у літаратуры на гэту тему даказвае, што вышэйшая школа датычыла вельмі амежаванай колькасці беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі.

Непасрэдным наступствам сітуацыі, у якой знайдзілася беларуское школьніцтво базавае і сярэдняе былі амежавані ў атрыманні беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі. Сціплай колькасцю дакументаў, якія датычаць гэтага пытання, што знайдзіца ў архіўных матэрыялах, як і адсутнасць звестак у літаратуры на гэту тему даказвае, што вышэйшая школа датычыла вельмі амежаванай колькасці беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі. Сціплай колькасцю дакumentaў, якія датычаць гэтага пытання, што знайдзіца ў архіўных матэрыялах, як і адсутнасць звестак у літаратуры на гэту тему даказвае, што вышэйшая школа датычыла вельмі амежаванай колькасці беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі.

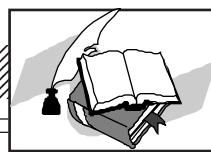
Непасрэдным наступствам сітуацыі, у якой знайдзілася беларуское школьніцтво базавае і сярэдняе былі амежавані ў атрыманні беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі. Сціплай колькасцю дакumentaў, якія датычаць гэтага пытання, што знайдзіца ў архіўных матэрыялах, як і адсутнасць звестак у літаратуры на гэту тему даказвае, што вышэйшая школа датычыла вельмі амежаванай колькасці беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі.

Непасрэдным наступствам сітуацыі, у якой знайдзілася беларуское школьніцтво базавае і сярэдняе былі амежавані ў атрыманні беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі. Сціплай колькасцю дакumentaў, якія датычаць гэтага пытання, што знайдзіца ў архіўных матэрыялах, як і адсутнасць звестак у літаратуры на гэту тему даказвае, што вышэйшая школа датычыла вельмі амежаванай колькасці беларускай моладзі ўніверсітэцкай адукацыі.

Быць можа адсутнасць дзялішчых прайяў аткыўнасці на полі бою за нацыянальную школу звязана з праведзенай польскімі ўладамі ў 1937 г. ліквідацыяй дзвюх важных арганізацый – Таварыства беларускай школы і Інстытута гаспадаркі і культуры. Роспуск

(Заканч. у наст. нумары.)

⁵ Канцэсіянерам гімназіі ў Радашковічах было Кола Таварыства беларускай школы. Але яго закрыцце 1 верасня 1928 г. зрабіла немагчымым далейшае функцыянаванне школы. Заміж гімназіі ў Радашковічах была адкрыта ўсеагульная сямікласная школа, у якую перайшлі вучні маладых класаў зліквідаванай гімназіі, вучні старэйшых класаў гімназіі былі пераведзены ў беларускую гімназію ў Вільні.

Ва ўтульнай зальцы на Басманнай, 4 сабраліся з пад-
сотні мясоўых беларусаў, з імі
- рускіх, татараў, яўрэяў, га-
дунцоў Сінявкае радзімы. На
экране-маніторы высечана
агністая Купала віхраджкоў:
*“Свабоднае слова ты
роднае слова! Зайграй ты
смялей веселей!”*. Цешаць
слых прыцішаны мелодыі
беларускіх спеваў. На сцене
разгорнула на трох высозных
шчытах кніжная выставка з пры-
ватнай бібліятэкі аднаго з узе-
льнікаў. Зверху абок важкага
тому Скарынавай “Біблі”
прытулілася сціленька Багу-
шэвічава “Дудка беларуская”,
факсімільны камплекты “На-
шай Нівы”, “Нашай Долі”.

Побач і ніжэй - іншыя
сведчанні словамвінага хара-
ства: першыя дні “Белору-
сов” Яфіма Карскага, рапрэ-
тыны “Матчын дар” Алеся Га-
руна, “Малада Беларусь” Ян-
кі Купалы (у перакладзе на
рускую абок арыгінальных
тэкстаў), “Новая зямля” Яку-
ба Коласа на трох мовах (бе-
ларускай, рускай, польскай),
унушальныя энцыклапедыч-
ныя фаліяты, хрэстаматы -
“Беларуская мова”, “Энцыкл-
апедыя літаратуры і мастацтва”,
“Беларуская энцыклапедыя”,

“Даўняя беларуская літара-
тура”. На другім стэндзе пад
прываблівым выданнем “Бела-
русская ідэя” - кнігі па гісторыі,
філасофіі, грамадскай думцы,
мастактву Беларусі — Міка-
лая Улашчыка, Міколы Ерм-
ловіча, Уладзіміра Конана,
Май Яніцкай...

Далей - зборнікі бела-
ruskай пазії, прозы - Уладзі-
міра Дубоўкі, Уладзіміра Жы-
лкі, Ларысы Геніош, Максіма
Танка, Пімена Панчанкі, Ніла
Гілевіча, Міхася Стральцова,
Васіля Зуёнка, Максіма Га-
рэцкага, Васіля Быковага, Вяч-
аслава Адамчыка, Анатоля Куд-
раўца, Янкі Брыля. Вабяць
вокладкі беларускіх пера-
кладаў на ангельскую, фран-
цузскую, нямецкую мовы, фай-
ных анталогій “Краса і сіла”,
“Галасы з-за небакраю”, якія
падрыхтаваў пашт Mіхася Ско-
бла. Свяцілася на паліцы і
ценцька брашурка ў бел-чыр-
вона-белай аправе з “Пагоні”
на вокладцы - матэрыялы Ма-
скускага таварыства бела-
russkай культуры імя Ф. Ска-

рыны - з парыўчым заклікам
да суродзічаў берагчы роднае
слова, прырошчаць духоў-
ную спадчыну папярэднікаў,
над чым мала-памалу (хацелася
б спарней) рупящца маскічы-
беларусы. Прывабна глядзе-
ліся на паліцах найноўшыя
недзяржаўныя перыёды - ча-
сопіс “Дзеяслу” і альманах
“Асоба і час”. Сёння наша
роднае мова прыстойна прад-
стаўлена і ў інтэрнэт, у чым
кожны з прысутных мог пера-
канца асаўбіста. Словам, мова
хораша глядзелася-гаманіла
сама за сябе. Адно шкада - кнігі
згаданыя прынеслі на выставу
са сваіх прыватных калекцый
маскоўскай беларусы, а добра
было б, каб яны стаялі ў салід-
ных цэнтрах беларускай куль-
туры, былі даступныя і кары-
сталіся шырокім попытам у
суядчыні. Будзем спадзя-
вацца, што такі час прыдзе, і
што беларуская дзяржава буд-
зе дапамагаць умацоўваць
пазіцыі роднай мовы.

Уступным зваротам

вітаў прысутных Сяргей Кан-
дыбовіч, старшыня нацыяналь-
на-культурнага згуртавання
“Беларусы Масквы”. Пра-
моўца сярод іншага нагадаў пра
трывожнае становішча бела-
russkай мовы, апыненай, па-
водле ЮНЕСКА, у небяс-
печнай зоне занядбання.

Каментуючы выставу,
д-р Аляксей Каўка запыніўся
на горкім парадоксе з родным
словам у сучаснай Беларусі,
калі дзяржаўная незалежнасць
і суверэнітэт падначалены
ўшчамленню і прыніжэнню
беларускай мовы, маўляў, не
здольны выражаць “вялікія
мыслі”. “Няхай бы, - працягваў,
- новаяўленыя апаненты Бе-
ларушчыны часцей, глыбей
заглядвалі на старонкі нашае
мастака, філософскае, гісто-
рыяграфічнае класікі, гарну-
ліся да багатае культуры нацы-
янальнае. Культуры, якіх ёсё
ж адбылася, несупынна мно-
жыць супраціўляльны асіміля-
тарству патэнцыял і якія пры-
стойна сведчыць свае невычэр-

пныя духатворчыя магчымасці
беларусам і свету. Тады б,
гледзіш, наша падешніна маўлен-
чая трасянка кшталту “туды
еду - ляжыць палена, назад еду
- ляжыт браўно” за прыкладам
нацыянальна ачуяных праві-
целяў набывала б належны ўсе-
народна літаратурны бліск і
дасканаласць.” Давяршыў вя-
доўца свае развагі ля выставы
цытаваннем палкага ўсплеску
паэтычнага Уладзіміра Караг-
кевіча з “Амаль хрысцянская
тосту за ворагаў”: “Божа, дай
ім даўжэй пажыць, Хай
спаўна адтрубяць свой час..”

Следам слова роднае
ўзрушліва прамаўлялася, рас-
пеўна гучэла з вуснаў пашт Mі-
хася Скоблы і салісткі Бела-
russkага філармоніі Таццяны
Грыневіч-Матахонавай; яе
сапраниста-крынічны галасок
пад гітару (“Паланез Агінска-
га”, рамансы “Спадчына”,
“Мой родны кут”..., “Гори
гори моя звезда” - на беларускі
лад), варухнул ці адну слязіну
пад веякамі слухачоў. Затым
гучэлі вершы Гілевіча, Бураў-

кіна, Геніош у кранальнай
дэкламацыі Рамана Чырвон-
цева. Сваё апавяданне “Чар-
таўшчына” агучыў Алеся Ка-
жадуб.

На выставе былі так-
сама прадстаўлены першы
(1991 г.) і нядыўна надрукава-
ныя нумары “Скарыніча” - лі-
таратурна-навуковага альма-
наха, які вось ужо 20 гадоў на
прыватныя сродкі выдаюць
маскоўскія беларусы на чале з
Аляксеем Каўкам, расказыва-
ючы пра наша беларуское
жыццё ў маскоўскім, расійскім
і єўрапейскім вымірэннях.

Асабліва расчулілі ма-
сікічы гості з Менску - прачу-
лай падзякай, якім давяршыў
вечарыну спадар Кандыбовіч.
Сваё ўзрушэнне выказаў не-
благай беларушчынай, якой,
нажаль, сам празнаўся, раней
праз жыццёвую абставіны колішняга
вайскоўца амаль не
паслугоўваўся.

Свята беларускай мо-
вы, беларускага слова - ад-
былося! Векавечнае “Не па-
кідайце...!” абуджаеца скрэз
і грукае ў нашыя сэрцы. Вёў
вечарыну Алеся Глод.

**Кастусь Атрашэўскі,
Віктар Чайчыц,
г. Масква.**

Тут можна будзе знайсці “Наша слова”

**НОВЫ АДРАС
УПРАВЫ БНФ**

Translatio Imperii (з лацінскай: «перакод імперый») — пазнанітъчнае і спадчынечнае ўсходніе ўпраўленіе ў Еўропейскай ідэі аб перамышленні метамафічнага сусветнага царства ў просторы.

Адрыцці ўпраўлы «Союз БНФ»
і «Упраўа БНФ», 1997 г.

Сціл з жалобнай стужкай
пасля тарану 11.04.2011

Салідарнасць і дапамога
палітыкам, снежань 2010 г.

Гэта месца, дзе людзі натуральна набываюць волыт гаварэння па-беларуску — крытчына вакон для закаванні мовы. Адначасова, гэта месца, дзе фармуецца грамадзянская супольнасць Беларусь. Тут сутыкаюцца погляды. Без такога месца наша славода і наша культура пашерплюць. Трэба абараніць яго. Гэта патрабуе не дзве палітыкі. Гэта патрабуе дзве культуры, дзве мовы. З лісцю, ў якім сто громадзікі лібрэту і маральных аўтарыўшчыноў заклікалі абараніць Упраўу на Машэраве (Варвашэні).

Улады скіравалі дамоўку арміды Упраўы БНФ пасля таго, як оғіс стаў цэнтрам маштабнай акцыі салідарнасці з палітыкамі і месцам збору дапамогі арыштаваным 18 снежня 2010 года.

Упраўа — месца, дзе лунае бел-чырвона-белы сцяг, сымбаль таго, што «Беларусь — жыве!»

Новая сядзіба

Чарнышэўскага, 3

**З лістапада 2011 года
новы адрес Упраўы БНФ у Менску —
вул. Чарнышэўскага, 3.**

З реєстрацыі тут юрдычнага адреса
оғіс аднавіў функцыянальны
магчымасцістарой сядзібы БНФ —
тут адбываюцца канцэрты, прэзентациі,
мастакі і прэс-канферэнцыі палітыкай,
працуе выстава беларускамоўнай
літаратуры.

**Офіс на Чарнышэўскага, 3
адчынены з 10:00 да 20:00
з панядзелка па пятніцу.**

Тэл.: (017) 284 50 12

З падзеямі і акцыямі на Упраўе
можна азнаёміцца тут:

www.narodny.org
www.facebook.com/Partyja.BNF

Новая сядзіба

Чарнышэўскага, 3

**З лістапада 2011 года
новы адрес Упраўы БНФ у Менску —
вул. Чарнышэўскага, 3.**

З реєстрацыі тут юрдычнага адреса
оғіс аднавіў функцыянальны
магчымасцістарой сядзібы БНФ —
тут адбываюцца канцэрты, прэзентациі,
мастакі і прэс-канферэнцыі палітыкай,
працуе выстава беларускамоўнай
літаратуры.

**Офіс на Чарнышэўскага, 3
адчынены з 10:00 да 20:00
з панядзелка па пятніцу.**

Тэл.: (017) 284 50 12

З падзеямі і акцыямі на Упраўе
можна азнаёміцца тут:

www.narodny.org
www.facebook.com/Partyja.BNF

Ахвяраванні на ТБМ

- Прыліш I.A. - 20000 р., г. Менск
- Ткачова Валянціна - 10000 р., г. Ваўкавыск
- Раманік Т.I. - 70000 р., г. Менск
- Кукавенка Іван - 20000 р., г. Менск
- Корбут І.П. - 30000 р., в. Міхалёва
- Жураўскі Сяргей - 200000 р., г. Менск
- Кобрынская суполка ТБМ - 52000 р.
- Сцяпук - 40000 р., г. Менск
- Ждановіч Міхася - 20000 р., г. Менск
- Ткачова Валянц. - 10000 р., г. Ваўкавыск
- Кавальчук Галіна - 20000 р., г. Менск
- Стараселец Анастасія - 15000 р., г. Менск
- Чэчат Алеся - 45000 р., г. Менск
- Ялугін Энрэст - 10000 р., г. Менск
- Самонаў А.І. - 100000 р., г. Магілёў
- Павідайка В.М. - 70000 р., г. Менск
- Акаловіч - 10000 р., г. Менск
- Шкірманко Фел. - 50000 р., г. Слаўгарад
- Кукавенка Іван - 20000 р., г. Менск

Паведамленне

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрэзальнік плаціку

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

назва банка

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739

(прозвічча, імя, імя па-батьку, адрас)

Від плаціку Атрымальнік на дзеяньств. ТБМ

Пеня Разам

Плацельшчык

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрэзальнік плаціку

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

назва банка

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739

(прозвічча, імя, імя па-батьку, адрас)

Від плаціку Атрымальнік на дзеяньств. ТБМ

Пеня Разам

Плацельшчык

Агульнанацыянальная дыктоўка ў Слоніме

Таварыству беларускай мовы,
г. Менск, Румянцева, 13

Дасылаем вынікі правядзення беларускай дыктоўкі да Міжнароднага дня роднай мовы.

У напісанні дыктоўкі прынялі ўдзел 10 чалавек.

Напісалі дыктоўку без памылак Алена Літвін, Ала Кашубовіч.

Намеснік старшыні Таварыства беларускай мовы

ў г. Слоніме

Мікалай Ракевіч.

21.02.2012 г.

Паляванне на ведзьмаў

Кром і клетак, і тканак, і пылы зямнога
ёсць у мене інфармацыя з даўнішніх дзён.
І яна ж бо і ёсць маіх дзеяй аснова,
стымул бытнасці, лёсу апора, яго камертон.

Зарэма Трафімовіч «Веру ў лес».

Шаноўны чытач! Му-
шу сёння пагутарыць з табою
на вельмі далікатную, але на
маю думку, галоўную тэму
чалавечага жыцця – быцця.
Размова пойдзе аб веры. Некалі
Ньютан сказаў: “Дайце мне
пункт апоры, і я перавярну
ўесь свет”. Лічу, што менавіта
вера ў асабістую ідэалы тримае
ўесь міракосм чалавечай
асобы. Гаварыць жа аб веры
варта вельмі асцярожна, бо
гэта справа души, а душа на-
лежыць Богу, ды і душу так
лёгка параніць.

Аб звернемся да гіс-
торы. Наш горад знаходзіцца
ў такім месцы, дзе мірна су-
існуюць спакон веку розныя
рэлігійныя канфесіі. Так, гіс-
тарычна даведка за 1931 год
сцвярджае, што ў Слоніме
жыло 16282 асобы. Сярод іх
70% юдаістаў, 18% католікаў,
11% праваслаўных і 2% мусу-
льманаў. Зараз кожны з прад-
стаўнікоў гэтых рэлігійных
аб'яднанняў скажа, што Слонім
з'яўляецца яго малой радзімай,
той зямлёю, якую палілі кры-
вёю яго продкі. Аб гэтым
сведчаць могілкі – ўрэйская,
каталикія, праваслаўная, та-
тарская. Тут прыйшло дзяцін-
ства многіх лепшых прадстаў-
нікоў гэтых народнасцей. А дзе
заканчваецца дзяцінства, там
пачынаецца Радзіма. Слонім –
наша шматканфесійная і шмат-
нацыянальная Радзіма. І мы
павінны вельмі тонка і далі-
катна адносіцца да пачуцця
веруных людзей, бо гэта сфе-
ра нематэрыяльная, таму яе
зразумець ці адчуць, нават
сфармаваць у сваёй души, ве-
льмі няпроста. Сярод называ-
ных канфесій чатыры хрысці-
янскія: рыма-каталикія, пра-
васлаўная, греко-каталикія і
праптестантская.

Грэка-каталикія кан-
фесія наогул зараз знаходзіцца
тайней за сямёню пячаткамі. Яно
б так, калі б аб гэтым не нагада-
ваў Успенскі сабор і кляштар
у Жыровічах, дзе знаходзіцца
сэрца вернікаў, маіх землякоў
пудатворны – абрэз Жыро-
віцкай Маці Божай. Абрэз маці
Божай Жыровіцкай з'яўляецца
надалтарным і ў касцёле Свя-
тога Андрэя ў Слоніме. За свой
край да Маці Божай Жыровіц-

кай моляща вернікі. Як добра
гэта, мае шаноўныя, калі сядор
нас ёсць людзі з моцнай верай,
якія просяць у Бога шчасця і
міру для ўсіх людзей слонім-
скай зямлі. А збудавалі Жыро-
віцкую Святыню ў 1613 годзе
грэка-каталикі на грошы Льва
Сапегі. Тут дзейнічаў орден
манахаў – базыльянаў, а пер-
шымі святарамі быў грэка-ката-
ліцкі епіскап Язафат Кунцэ-
віч (1580-1623), якога мае
землякі павінны ведаць як
святога нашай зямлі, бо пасля
кананізацыі Язафат Кунцэвіч
быў пахаваны ў Рыме. Загінуў
смерцю пакутніка: ворагі унії
адсеклі яму голаву, было гэта
ў Віцебску.

Маіх землякоў звязвае
адна зямля, якая завецца Сло-
німшчынай. І ты, мой дарагі
чытач, павінен шукаць дарогу
да святасці, каб атрымаць
“Інфармацыю з даўнішніх
дзён” ад сваіх продкаў, што так,
як і мы, любілі свой край. Ты
павінен знайсці храм, пра які
піша слонімская паэтка Ірина
Войтка:

*Дзе твой храм, у які
Я прыйду пакланіца?
Не высокім бағам,
Не шыкоўным стаіцам...
Не панам, не грашам –
Душам чыстым – Дзядам.*

Асабіста для мяне свя-
тасць пачынаецца з роднай
беларускай мовы. А што зра-
біў ты, каб вывучаць мову сва-
ей народнасці? Паят-дэмакрат
XIX ст. Францішак Багушэвіч
пісаў: “Наша мова для нас
святая, бо яна нам ад Бога
даная, як і другім добрым
людцам...” Як добра аб лёса-
вызначальным месцы мовы
напісана ў Новым Запавеце
Бібліі: “Напачатку было
Слова. І Слова было ў Бога. І
Слова было Богам. Яно было
напачатку ў Бога: ўсё праз яго
началася, і без яго нішто не
началася з таго, што начало
быць” (Паводле Яна Святога
Дабравесце 1.1-3). Нездарма
евангеліст паўтарае трэ разы
Слова побач са словам Бог. Тым
самым варта ўсвядоміць свя-
тасць роднай мовы. Прыемна,
што беларусы маюць пераклад
Бібліі на родную мову. І калі
ты патрыёты сваёй мовы, памя-

Кожная чалавечая душа чуе покліч сваіх продкаў,
покліч крыві. Толькі людзі да
гэтага прыходзяць у розныя
перыяды свайго жыцця. Дрэн-
на, калі прыйдуць падчас сме-
рці. Вызначыцца ж з уласнай
вераю, лічу я, дапамогуць табе,
мой шаноўныя чытач, толькі
нацыянальныя пачуцці покліч
продкаў, якія нясе “інфармацыю
даўнішніх дзён”, а таксама тава-
свабода выбару: аб гэтым пісаў
Я. Купала ў вершы “Мая вера”

*Не веру ў каменны багоўні,
Ў людской асвеченны крыўі,
Дзе толькі вяжуць,*
бы ў прыгоне.

*Жывому духу ланцугі.
Ні за якую плату, меру*

Не даліся гэтай варажбе...

Ў народ і край свой толькі веру

I веру ў самага сябе.

Закончыць хочацца
словамі Ф. Дастаёўскага: “Рускі

выратуеца веру ў Бога, а

беларус у сябе”.

Дык умашуем жа нашу

веру ў беларускасць праз ма-

літву на родную мову!

**Тацяна Трафімчык,
сёбра ТБМ, г. Слонім.**

У Менску прайшоў міжнародны фестываль імя Міхася Стральцова

Фестываль “Вершы на асфалце”, які прайшоў 25-26 лютага ў Менску, яго арганізатары — ГА “Саюз беларускіх пісьменнікаў”, Беларускі ПЭН-цэнтр ды Інститут імя Гётэ ў Менску — прысвяцілі Міхася Стральцову. 14 лютага 2012-га аўтару паэтычнага зборніка «Мой свяце ясны» споўнілася 67 гадоў.

Аматараў літаратуры ў першы дзень прыйшло так шмат, што не ўсім хапіла месцаў у даволі вялікай канферэнц-залі Інстытута імя Гётэ, некаторым давялося стаяць.

Пачаўся фестываль з сустрэчы тых, хто ведаў Міхася Стральцова асабісту.

Валянцін Акудовіч, Ігар Бабкоў, Сямён Букын і Барыс Пятровіч цёпла згадвалі Міхася Лявонавіча. Перакладчыца Стральцова на рускую мову Любоў Турбіна таксама падзялілася сваімі ўспамінамі пра класіка беларускай літаратуры. У яе выкананні прагучалі творы паэта па-руску.

“Моладзь, чытайце Стральцова!” — настойліва раіў наведнікам фестывалю паэт Леанід Дранко-Майскі, гэтыя ж слова прагучалі і з вусаў старшыні СБП Барыса Пятровіча, а таксама старшыні ПЭН-цэнтра Андрэя Хадановіча, які зачытваў вершы Стральцова з ягона га зборніка.

Літаратурны вечар працягнулі Алеся Аркуш, Міхал Анемпадыстай, Сяргей Балахонаў, Леанід Галубовіч, Галіна Дубянецкая, Віктар Жыбуль, Югасія Каляда, Дар'я Ліс, Тацяна Нядбай, Олена Стэпаненка (Украіна), Марыя Сілкеберг (Швецыя).

Госьць з Магілёва Дзмітры Дзмітрыеў агучыў і паказаў амбіграмы — паэтычныя радкі, запісаныя так, каб пры перагортванні аркуша, на якім яны змешчаны, у іх раскрываліся іншыя сэнсы.

Генадзь Бураўкін не толькі пачытаў свае вершы, але і прыгодаў студэнцкія гады, калі з Міхасём Стральцовым яны жылі ў інтэрнаце і разам ездзілі на бульбу.

Завершыўся першы дзень жаночым слэмам.

Жаночы слэм на фестывалі імя Стральцова

Другі дзень фестывалю прайшоў больш спакойна, але не менш цікава і насычана.

Аматары сапраўднай

паздзі мелі шанец паслухаць майстра слова Алеся Разанава, які пачаў чытанні, Раісу Бараўкову, пераможцу жаночага

Вершы замежных аўтараў па-беларуску прадставілі Алеся Башарымава, Лявон Баршчэўскі, Андрэй Вылінскі, Аксана Данільчык, Галіна Дубянецкая, Марына Казлоўская, Зміцер Колас, Уладзімір Лянкевіч, Кацярына Маціеўская, Марыя Пушкіна, Юлія Цімафеева.

Прэсавая служба СБП.

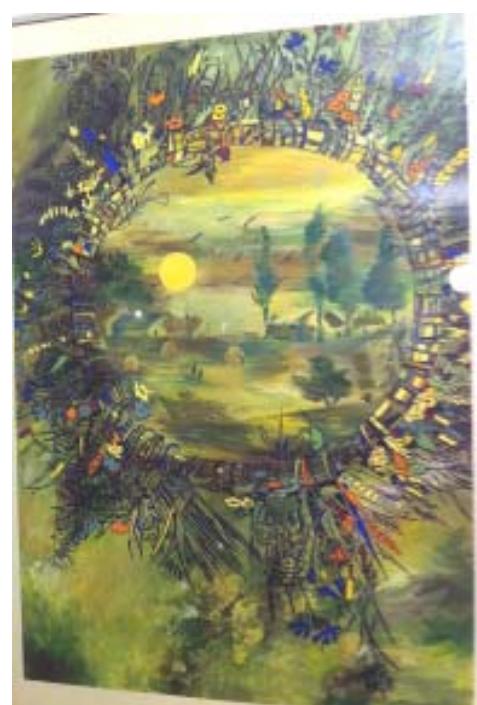
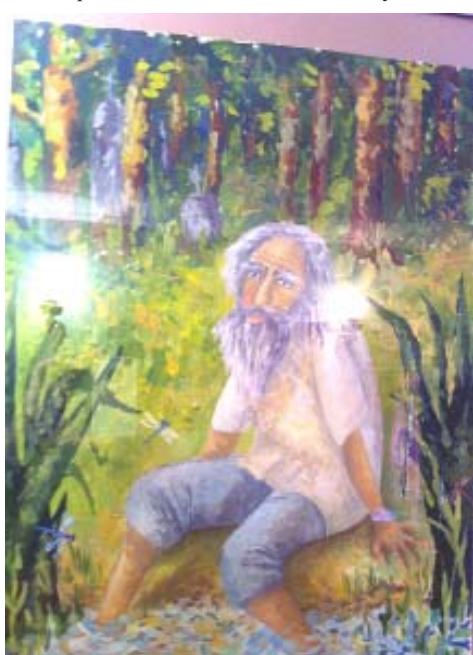
На здымках: Алеся Разанава, Людміла Рублеўская, Тацяна Беланогая.

Бліжэй да вечара прэ-

Мастацкая выстава, прысвеченая творчасці М. Багдановіча

У Гарадзенскім музеі Максіма Багдановіча адкрыта мастацкая выстава, прысвеченая яго творчасці. Яе назва - "Вянок паяту".

Аўтары, якія прадставілі свае творы, – дзеци і падлеткі – навучэнцы мастацкой школы. Як мяркую супрацоўніца музея Вера Белакоз, першыя наведнікі выставы ў захапленні ад творчых пошукаў і ўласнага перажывання творчасці Максіма.

– У гэтым і ўнікальнасць нашай выставы, таму што ўдзельнікамі з'яўляюцца маленкія мастакі. Найперш дзеткам запаў вобраз Вадзяніка, які ў свой час таксама запаў Максіму Багдановічу, калі бабуля Рузала расказвала яму свае казкі. І ён напісаў верш "Вадзянік". Гэты верш таксама натхніў нашых дзетак – яны намалювалі свае карынты.

Вера Белакоз спадзяеца, што творчасць вялікага паята вядома гродзенскім дзесяцам. Спадзяннямі, праўда, ёсьць і дзесяцігадовае чаканне помінка Максіму Багдановічу ў Гарадні. А тых, хто хоча паспець азнаёміцца з творчасцю гарадзенскіх малых мастакоў, музей запрашае. Выставка працягненца да сярэдзіны сакавіка.

Якуб Сушынскі, Гародня.
Фота аўтара.

Гарадзенскае абласное аддзяленне Саюза беларускіх пісьменнікаў, Гарадзенская

абласная Рада ТБМ, Сакратарыят ТБМ выказваюць шчырыя спачуванні

Аляксею Міхайлавічу Пяткевічу з нагоды напаткаўшага яго гора, смерці вернага сябра і спадарожніцы па жыцці, жонкі Марыі Міхайлаўны.

Няхай родная беларуская зямля

будзе ёй пухам.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная камітэт:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубіцкі, Але́сь Петрашкевіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслав Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/>
<http://pawet.net/>

НЕСПРЫЯЛЬНЫЯ ЎМОВЫ ЗАХАВАННЯ И ЭКСПАНАВАННЯ КЕРАМІКІ, ЯК ФАКТАР ЯЕ ПАШКОДЖАННЯ ЦВІЛЕВЫМІ ГРЫБАМІ

Кераміка – найстара-жытнейшыя штучныя матэрыялы, які быў створаны чалавекам у выніку яго практычнай дзея-насці. Гістарычныя змененні керамікі абумоўлены асаблі-васцімі развіціемі таго ці іншага грамадства. Менавіта таму яна з'яўляецца каштоўнай крыніцай вывучэння старажытнай вытворчасці, крыніцай этна-графічнай, мастацкай і тэхна-лагічнай інфармацыі.

Керамічныя вырабы, як і іншыя помнікі гісторыі і культуры, з'яўляюцца матэ-рыяльнымі крыніцамі ведаў аб савакупным досведзе чалавечства, яны дастаюцца нам не проста так, і каб мы моглі любавацца імі, вывучаць іх і ўспрымаць закладзеную ў іх інфармацыю, неабходна на высокім узроўні і своеасобна праводзіць усе працэсы кан-сервациі і рэстаўрацыі.

Неспрыяльныя ўмовы захавання і экспанавання керамікі без уліку яе асаблівасцей у кожным асобным выпадку могуць прывесці да поўнага ё разбурэння. Памылковым з'яўляецца сцвярджэнне, што кераміка, як неарганічны матэрыял, не падвяргаецца біялагічнаму пашкоджанню. Адсутнасць арганічных рэчываў у складзе керамічных вырабаў не выключае, магчымасць развицця пры некаторых умовах калоніі цвілевых грыбоў. Паверхневая забруджванні, якія ўключаюць у сябе пыл і час-цінкі арганічных рэчываў, ствараюць пры рэзкім змененні тэмпературна-вільготнаснага рэжыму ўмовы для грыбной карозіі. Па рознаму афарбаваныя калоніі цвілевых грыбоў і налёт іх спор скажаюць выгляд помніка, маскіруючы роспіс.

Найбольшая ўвага за-хаванню і экспанаванню керамікі ў неспрыяльных умовах звязана з музэях пад ад-крытым небам (Беларускі дзяржаўны музей архітэктуры і побыту), мемарыяльных му-зеях (філіялы музея Якуба Коласа ў Акінчыцах, Смольні, Альбуці), дзе прысутнічаюць нестабільныя ўмовы экспанавання і практична немагчыма стварэнне стацыянарных умоў.

Экспазіція ва ўмовах перападаў тэмператур ад мінусовых узімку, да вышэй за +20°C летам і адноснай вільготнасці (65 - 100%) паветра, прыводзяць да перыядычнага ўвільгатнення прадметаў і, нават да ўтварэння канденсату на іх паверхні - усё гэта забис-печвае спрыяльны тэмпе-ратура-вільготнасны рэжым

для існавання мікрааграніз-маў на музейнай кераміцы. Акрамя гэтага забруджва-еца паветра рознымі вока-лемі азоту, серы, вугляроду, хларыдамі, сажай і ствараю-ща ўмовы для атмасфер-най карозіі. Мікрааграніз-мам, гэта стварае спрыяль-ныя ўмовы для адгезіі спор і пачатку росту, а з выкары-станнем у якасці крыніцы харчавання бытавых забру-джванняў, развіццё калоніі можа дасягнуць значных памераў. Прычынамі развіцця цвілі на кераміцы могуць быць не толькі бытавыя забруджванні (як у выпадку этнографічнай керамікі), але і рэшткі глебы, якія застаю-юща з раскопак (археа-лагічная кераміка), што дроб-ныя часцінкі пылу, што ася-даюць нават на аб'ектах у шчыльна зачыненых вітрынах. При развіцці на керамі-цы цвілевыя грыбы выдзяляюць прадукты сваёй жы-цядзейнасці - арганічныя кіслоты і некаторыя фар-бныя рэчывы (пігменты), якія з'яўляюцца таксама факта-рамі хімічнага разбурэння керамічных вырабаў, паніжаюць механічную трыва-ласць.

У выпадках наяўнасці біялагічнага пашкоджання керамікі часта назіраецца лушчэнне, растрэскванне ці памутненне палівы і зневін-слеў керамікі, змяненне коле-ру роспісу, з'яўленне белага крышталічнага напуту міцэлія (дамавы грыб) і пігментных плямаў. Усё гэта значна зняжае эстэтычнасць музей-нага прадмета. При актыўным развіцці грыбных калоній на асобных участках могуць на-зірацца і механічныя пашко-джанні не толькі паверхневага, але і глыбокіх слеў чарапака, што ў наступным можа прывесці нават да поўнага раз-бурэння прадмета.

Узінкенню мікадэст-рукці садзейнічаюць памылкі тэхналогіі вырабу, механічныя пашкоджанні ў перыяд кары-стання, некаторыя заходы па-пярэдніх кансерваций. Належыць браці пад уяву і агульную інфіцираванасць керамікі, якая мае значнае пададенства з глебой. Споры мікраска-пічных грыбоў могуць захоўваць жыццяздольнасць ў экст-ремальных умовах вялікія прамежкі часу.

З улікам вышэй пераліч-чных фактараў, рэстаўраты-рамі быў падабраны адпаведны матэрыял для кансервациі і папаўнення страт экспанатаў, такі як даробачная маса - молатая керамічная крошка на аснове 5 - 10% раствору БМК-

Знешнія праявы цвілі на кераміцы

5 (супалімер бутылметакрылату з метакрылавай кіслатай) у ацэтоне, як адзін з способаў захавання і экспанавання керамікі ў неспрыяльных умовах. Палівія выпрабаванні дадзенай методыкі ў Беларускім дзяржаўным музее народнай архітэктуры і побыту паказалі на працягу калі 20 год, ад пачатку выкарыстання, рэста-ўратарам керамікі Іванавай С. А., станоўчыя выпрабаванні БМК-5.

Гэтыя матэрыял добра зарэкамендаваў сябе ў неста-більных тэмпература-вільго-тнасных умовах гэтага музея. Ён харкторызуеца не толькі большай у парыўнанні з іншымі матэрыяламі біяўстойлівасцю, але і павышанай света-, віль-гаце- і тэмператураўстойлі-васцю, абарачальнасцю і захаваннем растваральнасцю пасля старэння.

На сёняшні дзень па-шырэнне асартыменту палі-мераў дало магчымасць выра-шэння рэстаўрацыйных пра-блем на болын якасным узроўні. Сучасныя палімерныя матэ-рыялы выкарыстоўваюцца не толькі для склейкі фрагментаў, але і ў якасці прапітачных ума-цоўваючых матэрыяляў, як вяжучых для даробачных мас і ў якасці ахоўных пакрыццяў.

Г.Б. Саўко.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 5.03.2012 г. у 10.00. Замова № 520.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпісі: 1 мес.- 3100 руб., 3 мес.- 9300 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.